

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בשלח

(חלק בו שיחה ג)



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת בשלח, זיג שבט, ה'תשפ"ו (א)



LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2026
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בשלח ג

103

הנזכר לפני כן מבלי שנדע שיעורו⁸ – הרי מצד טעם זה גופא הוה ל' להודיע זאת בפסוקים הקודמים⁹, שכן כמות השיעור אינה דבר צדדי, אלא פרט הנוגע לתוכן הבנת העניין¹⁰:

ירידת המן באה כמענה על "תלונות בני ישראל"¹¹ אשר "הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב"¹², אשר על זה אמר הקב"ה¹³ "שמעתי את תלונות בני ישראל וגו'", ובהמשך לזה נאמר¹⁴ "זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו עומר לגולגולת מספר נפשותיכם... וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו"

– וא"כ הרי זה נוגע, בתוכן כתובים אלו, לדעת את השיעור ד"לפי אכלו עומר לגולגולת" אשר ניתן לשם האכילה "לשובע"¹⁴ של היום; שיעור

א. בפרשתנו, בסוף "פרשת המן"¹, מסיים הכתוב² "והעומר עשירית האיפה הוא". ולכאורה אינו מובן: מפני מה הודיענו הכתוב את שיעור העומר רק בסוף הפרשה, לאחר כל פרטי ועניני ירידת המן, ואף לאחר דברי הסיוס "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת"³? לכאורה ה' לו ללמדנו זאת לעיל בפרשה, כשנזכרה לראשונה מדת העומר⁴ במן⁵.

רבינו בחיי כתב⁶, "מפני שכל הפרשה מבארת ענינו של מן ואחר שהשלים הספור בעסקי המן הוצרך לפרש עתה באחרונה כמה השיעור"⁷.

אבל לכאורה תירוץ זה דורש ביאור: מפני מה שיעור העומר הוא דבר בפני עצמו, ולא פרט ב"ענינו של מן" וב"ספור בעסקי המן"?

ואדרכה: אם כוונת הכתוב בזה רק להודיע שיעורו (המדויק) של העומר

(8) ראה מכילתא שם, לו: והעומר אינו ידוע כמה הוא ת"ל עשירית האיפה כו'. ובאברבנאל כאן בסופו: ובעבור שהיתה מדת האיפה יותר מפורסמת וידועה אצלם אמר והעומר עשירית האיפה הוא.

(9) ולהעיר מפרשי שבסוף הערה 17.

(10) להעיר מעקידה כאן שער מא (פג, סע"א): ולפי שהמדה הוא דבר שהרבה מהמכוון תלוי בה אמר בחתימת הכל והעומר עשירית האיפה הוא.

(11) טז, יב.

(12) שם, ג.

(13) שם, טז, יח.

(14) ש"ע תלוינו (טז, ג) ונתמלא בקשתם (טז, ח).

(1) כן נקרא בפרש"י פרשתנו טז, לג. טושו"ע (וראדה"ז) א"ח ס"א ס"ה (ס"י. ובמהד"ת – ס"ט). ובכ"מ בפוסקים ובמפרשי התורה (וראה לעיל ע' 95 ואילך ובהערה 2 ע"ד אמירת פ' המן).

(2) שם, לו.

(3) שם, לה.

(4) שם, טז. (או בהפסוקים שלאחריו) יח. כב.

(5) כן הקשה בבחי' עה"פ שם, לו. אלשיך שם,

לא (קושיא הי"א). ועוד.

(6) פרשתנו שם, לו.

(7) בבחי' שם עוד תירוק – להסמיכו לפרשה שלאחרי. ע"ש הביאור. וצ"ע אם מתאים לפי הראב"ע שבהערה 15.

שלא הי' צורך ביותר ממנו¹⁵, ולכן „לא העדיף המרבה“, ולאידך פחות ממנו לא הי' מספיק¹⁶, וממילא „הממעט לא החסיר“.

ומזה גופא¹⁷ מובן לכאורה, שהפסוק „והעומר עשירית האיפה הוא“ אינו בא (רק) להודיע שיעורו של עומר מן לגולגולת (שנזכר לעיל בפרשה), אלא כוונתו להוסיף בזה עוד ענין בשייכות למן, שאינו קשור לעצם „פרשת המן“¹⁸ וירידתו במשך הארבעים שנה במדבר, אלא הוא נוגע

(15) ראה ראב"ע (כאן לו): הזכיר זאת המדה כי עומר לגולגולת הי' רב לשובע.

(16) ראה עירובין פג, ריש ע"ב (ועד"ז הוא במכילתא, מכילתא דרשב"י, יל"ש – הובא בבחי כאן טז): עמר לגולגולת אמרו האוכל כמדה זו הי' בריא . . יתר . . רעבתן פחות . . מקולקל.

(17) ע"ד הפשט (ולכאורה יל"ש כ"ה כוונת הבחי) יש לבאר, שבני באותו הזמן הי' ידוע להם מדת העומר וכמש"נ „וימודו בעומר“, והפסוק „והעומר עשירית האיפה הוא“ הוא רק להודיע לנו שיעור העומר. ולכן נאמר בסוף הפרשה – כדי לא להפסיק באמצע סיפור קורות זמן ההוא בתחלת ירידת המן.

אבל (נוסף ע"ז) שעדיין אינו מובן מדוע בא הפסוק „והעומר עשירית גו"ב בסיום הפרשה ממש, ולא לפני פסוק לב) ע"פ המבואר בפנים אי"ז מספיק, דהרי גם בפשט"מ כאשר לומדים עומר לגולגולת, „וימודו בעומר“ נוגע לידע שיעורו שהי' להם כדי שביעה כנ"ל. אף שיל"ש שגם ע"פ פשוטו ממתינים לידע כל הפרטים עד סיום הפרשה. ולהעיר מפרש"י טז, טז (כפעם הא' שנזכר „עומר“) „עומר שם מדה“, ואינו מוסיף אפילו (כדרכו בכ"מ) שמפורשת מדתו בסוף הפרשה.

(18) להעיר מסיום פרש"י שם „והוא שיעור לחלה ולמנחות“ ובכמה מפרשים (גו"א. באר מים חיים), שלכך הודיע לנו הכתוב העומר כמה הוא כדי להודיע לדורות שיעור חלה כו'. וראה עירובין שם.

גם לאחר (שהכתוב מלמדנו את) סופו, „ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת גו' אל קצה ארץ כנען“¹⁹.

ב. ויובן בהקדים ענין הדורש ביאור בדברי הכתוב „לקטו ממנו איש לפי אכלו עומר לגולגולת מספר נפשותיכם“ – היינו שנלקט עומר אחד לכל נפש²⁰. ולכאורה קשה: הלא בטבע בני אדם יש חילוקים – ובפרט בין קטן לגדול – בנוגע לכמות האוכל המביאה לידי שביעה; וכיצד זה יהא שיעור אחד שוה לתינוק קטן ולגדול²¹, ואף לזה הגדול במדת גופו²² יותר משאר גדולים²³?

ואע"פ שכללות ירידת המן, על כל

(19) ראה גם ש"ך עה"ת פרשתנו שם, לו (גז, ג).

(20) פרש"י טז, יז (ובמדדז"ל (מכילתא ויל"ש שם, טז. ועוד) – אבל ראה לקמן הערה 22). – ולהעיר שלכאורה זהו הי"ף פשט"מ: (1) כפי אכלו (ולהעיר מלעיל יב, ד, 2) סותר להמשך „עומר לגולגולת“, (3) בסוף פ' יח – הול"ל בפשטות „איש עומר לגולגולת לקטו“. וראה שיחות ש"פ בשלח וש"פ משפטים תשמ"ו.

(21) להעיר מראב"ע (כאן יט): אם נשאר לו שלא יכול לאכול ישליכנו מחוץ לאהל. וראה ראב"ע שבסוף הערה הבאה. ואכ"מ.

(22) בש"ך עה"ת כאן (טז, יז): מה שחסר מן הגדול יהי' בקטן ומזה יבא עומר לכ"א. המשל א' יש לו שני בנים קטנים והוא ואשתו גדולים לשני הקטנים עומר חצי עומר לכל אחד וגדולים צריכים עומר וחצי לכל אחד, היו לוקטים ד' עומרים ג' לגדולים ואחד לקטנים. אבל לכאורה אי"ז כפי פשטות הכתובים ודרו"ל.

ולהעיר מראב"ע (כאן טו – בסופו): זה בדרך הסברה כי עומר לגולגולת למי שהוא גדול בשנים ולקטנים לפי אכלם.

(23) ראה חז"ב פרשתנו טג, א; וכי מאן דאכיל קמעא כו'. ע"ש.

הפרטים שבה, היתה ענין נסי²⁴, ועד"ז גם בנוגע לאכילתו: „מוצאין בו כמה טעמים“, „מתהפך לכמה טעמים“²⁵, לא היתה בו פסולת²⁶, ועוד, וממילא לא יפלא, ששיעור אחד השוה בכל יזון כל אחד ואחד כדי צרכו²⁷ –

הרי לא מצינו (בפירוש) בדברי רז"ל שהודגש ענין זה בתור א' הנסים שבמן, כמו שהדגישו בגמרא בכמה ענינים אחרים שבמן, ומהם גם המפורשים בקרא (כדברי רש"י²⁸ אודות „המרבה“ „והממעיט“ – שבשניהם נשאר שיעור שוה ד, „עומר לגולגולת“ – „וזהו נס גדול שנעשה בו“).

ובהכרח לומר, שזה (שה' די בעומר הן לקטנים ביותר והן לגדולים ביותר) לא ה' נס (ונוסף) במן, אלא הדבר שייך לעצם גדר ה„מן“, מצד „טבע“ המן.

ג. והביאור בזה:

סוגיית הגמרא (במסכת יומא) בנוגע למן²⁹ באה באמצע הענינים וההלכות ע"ד עיניו ביום הכפורים³⁰. ומצינו שם בגמרא בשיעור אכילה של

(24) ראה בארוכה יומא עה, א ואילך.

(25) יומא שם, סע"א.

(26) שם ע"ב.

(27) ראה ספרנו פרשתנו טז, טז: שיהי הנלקט מזון לכל אחד כפי אכלו שישביע כו'. ע"ש.

(28) פרשתנו שם, יז.

(29) עד, ב.

(30) שלמדין עיניו דיוהכ"פ מעיניו הנאמר גבי מן „ויענך וירעיבך“ (עקב ח, ג) – פרש"י יומא שם ד"ה ונאמר להלן. וראה פרש"י שם ד"ה עיניו בידי שמים – ואח"כ מפרשת הגמרא הפסוק (עקב שם, טז) המאכילך מן במדבר למען ענותך.

יום הכפורים ענין שהוא מעין החידוש הנו"ל שבמן:

שיעור החיוב באכילה ביום הכפורים הוא „ככותבת“³¹, ומבואר בגמרא³² בטעם הדבר – „קים להו לרבנן דבהכי (בכותבת) מיתבא דעתי' בציר מהכי לא מיתבא דעתי' מיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא“.

דלכאורה תמוה: מהי ההסברה בתירוק זה? הלא מעתה שוב קשה: אם „מיתבא דעתי'“ דעוג מלך הבשן בשיעור ככותבת, נמצא שלשם „מיתבא דעתי'“ של סתם בני אדם צריך להספיק שיעור קטן יותר מכותבת; ואם כולי עלמא בכותבת מיתבא דעתייהו – כיצד יתכן ששיעור זה עצמו יפעל ש„מיתבא דעתי'“ דעוג מלך הבשן?

ומזה גופא מוכח, ששיעור כותבת ש„מיתבא דעתי'“ הוא שיעור שאינו נמדד ע"פ גודל הגוף.

[וי"ל שזהו ע"ד השקלא-וטריא הידועה בנוגע לשיעורים בהלכות ודיני התורה – שיש לפרש הגדרת השיעור בב' אופנים: שיעור מצטרף או שיעור עצמי. וכמו שמאריך הגאון הרוגצובי³³ בכמה וכמה דינים, החל בפלוגתא הכללית בין ר' יוחנן וריש לקיש³⁴ אם חצי שיעור אסור מן התורה – שהיא מחלוקת בגדר הכללי של שיעור האיסור:

לדעת ר' יוחנן שחצי שיעור אסור מן התורה, השיעור שאסרה תורה הוא

(31) משנה שם עג, ב.

(32) פ, ב.

(33) ראה מפענח צפונות פ"ט (וראה גם שם

פ"ג), וט"ו.

(34) יומא עג, ב. עד, א.

של גוף זה לחיות הכללית של גוף אחר, ובכולם הנפש והחיות כללית דהנפש הם באופן שווה, ואף נפשו של ילד קטן, ביכולתו להחיות גופו של עוג (מלך הבשן)³⁸.

(ב) חיות פרטית, הנמדדת לפי תכונתו של הגוף ולפי כל חלק שבגוף – בכל אבר וחלק של הגוף נמצאת החיות בהתאם לתכונתו ומזגו של אותו חלק ואבר. בראש, שהוא החלק היותר נעלה וזך, מאירה החיות (הפרטית) יותר מבשאר חלקים, ועד"ז בכל אבר ואבר לפי תכונתו³⁹. ובחיות זו ישנם גם חילוקים בין גוף זה לזולתו.

והנה החיבור של הנפש וחיות הנפש עם הגוף נפעל ע"י אכילה, כידוע – וגם בזה ישנם ב' אופני (– שיעורי) אכילה:

(א) שיעור האכילה הקשור עם כללות החיבור של הנפש בגוף, עם החיות הכללית, הפועלת בגוף שיהי "חי". וכיון שענין זה (שהגוף חי) אינו מורכב מ"פרטים", מובן⁴⁰, שאף האכילה הפועלת חיבור זה אין ענינה צירוף פרטים, אלא זהו שיעור עצמי⁴¹,

"שיעור מצטרף" – הוא מורכב מחלקים שמצטרפים זה לזה עד שבאים לכדי שיעור שלם, וממילא גם בפחות מכשיעור, שמו (דהאיסור) עליו³⁵ (ואין זאת אלא שהעונש על האיסור שייך רק כשיש לפנינו צירוף של השיעור בשלימותו);

אבל ריש לקיש סבירא לי' ששיעור האיסור הוא "שיעור עצמי", ולכן פחות מכשיעור, "לאו כלום הוא"³⁵, ולא חל על זה כלל גדר האיסור שאסרה [תורה]³⁶.

ד. וההסברה בזה – דהנה, בחיות הנפש בגוף ישנם (בכללות) ב' ענינים³⁷:

(א) החיות הכללית המח' את כל הגוף בשווה. בחיות זו אין כל חילוק בין האופן שהיא מח' את הראש ובין האופן שמח' את שאר חלקי הגוף, ובכל האברים נמצאת החיות בשווה. כלומר, עצם היות האדם חי – הוא דבר השווה בכל הגוף.

וכשם שבחיות הכללית אין חילוקים באותו הגוף בין המוח שבראש לבין העקב שברגל, מאחר שהחיות אינה מדודה ומוגבלת לפי חלקי הגוף שהיא מח', כך אין חילוק בין החיות הכללית

(38) ד"ה כי עמך היש"ת ספ"ו. חייב אינש תש"ח פ"ג. ובכ"מ.

(39) ועד העקב שברגל שהוא מלאך המות שבגוף האדם החי (אדר"נ ספ"א).

(40) ראה יומא עד, ב: והאבדתי את הנפש ההיא, ענוי שהוא אבדתי נפש ואי זה זה אכילה ושתי. ובפיה"מ להרמב"ם שם פ"ח מ"א: ובאה הקבלה דבר שהנפש חלו' בו זו אכילה ושתי. ובהל' שביית עשור פ"א ה"ד: תענו את נפשותיכם מפי השמועה למדו .. ענוי שהוא לנפש זה הצום.

(41) להעיר ממש"כ הצפע"נ (מהד"ת כה,

35) צפע"נ מהד"ת ע, ד. ועוד. וראה בהנמקו במפענח צפונות שם.

(36) ועד"ז הוא השקו"ט בשיעורי מצות – ראה לדוגמא רמב"ם ריש הל' שקלים. צפע"נ לרמב"ם שם. לקו"ש חט"ז ע' 384 ואילך. וראה בארוכה מפענח צפונות שם פ"ג. וש"נ.

(37) בהבא לקמן ראה בארוכה המשך ר"ה תרס"ג בתחלתו ותש"ח ספ"ב ואילך. ד"ה אשרנו היש"ת ספ"א ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 148-9.

(וכפירוש רש"י⁴³, שאיפה היא „שלש סאין כו' נמצא עשירית האיפה מ"ג ביצים וחומש ביצה"⁴⁴); משא"כ הלשון „עומר" (סתם) אינה מדגישה שיש כאן שיעור (המורכב מפרטים – מ"ג ביצים וחומש ביצה), כי אם „מדה" אחת.

וזהו הטעם שבפרשת העומר כולה נקט הכתוב רק „עומר לגולגולת", „וימודו בעומר" וכיו"ב, ורק בסיום (– לאחר) הפרשה מפרט הכתוב את שיעורו „והעומר עשירית האיפה הוא" – לפי שבפרשה מדובר בשיעור העומר של המן (בעיקר) לא כשיעור מצטרף, אלא כשיעור עצמי⁴⁵, שאינו מתחלק (באיכות)⁴⁶,

וממילא בשיעור אכילה זה אין חילוק בין גוף אחד למשנהו. וזהו השיעור ככותבת ש„קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתי" (היפך העינוי) של כל אדם ב„כל העולם כולו", ואפילו „עוג מלך הבשן". זהו שיעור עצמי, כשם שחיות הנפש, החיות הכללית שבגוף, אינה „נחלקת"⁴².

(ב) שיעור האכילה השייך לחיות הפרטית הנמדדת לפי כלי הגוף של אדם זה (ולפי פרטיו), באופן – שכל שהגוף גדל, כך יגדל שיעור המזון הנחוץ לשם החיות הפרטית. וזהו שיעור האכילה שהוא „שיעור מצטרף", כי חיות זו מורכבת מפרטים בכל אבר ואבר, וממילא מובן שגם שיעורה של האכילה השייכת לחיות זו מורכב מפרטים, כי כל פרט בשיעור מוסיף בחיות, והדבר נמדד בכל אדם לפי גודל גופו (או החלק שבו) ובהתאם לחיות הנפש שבו ופרטיו.

ה. ועפ"ז יש לבאר בנוגע ל„מן":

החילוק בין ב' הלשונות (והשיעורים) האמורים במן – „עומר" ו„עשירית האיפה" – הוא, שהלשון „עשירית האיפה" מדגישה שזהו שיעור שהוא חלק משיעור גדול ממנו – איפה

סע"ב, הובא במפענח צפונות פ"ט ס"ג) דשיעור רביעית דם של מת „הוא דמי לנקודה לא מצטרף", וממה שהביא בהשמטות להל' מתנות עניים (ג, רע"ד) „דברי הראב"ד בהל' טומאת מת פ"ד הי"ג גבי רביעית דם דאין עליו שם נפש אא"כ מחובר", משמע דהטעם ששיעור רביעית דם דמי לנקודה – לפי דרביעית דם הוא דם הנפש.

(42) ומה שמ"מ „כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורטא" – י"ל שזהו מצד החיות פרטי שנתוסף ע"י האכילה הוו.

והיינו משום שעיקר ענינו של המן ה' לפעול את החיבור של עצם החיות, של החיות הכללית, עם הגוף (ע"ד שיעור כותבת)⁴⁷, ותוכן החידוש והפלא

(43) עה"פ טז, לו. וראה מכילתא עה"פ.

עירובין פג, ב.

(44) ומסיים „והוא שיעור לחלה ולמנחות".

(45) ראה צפע"נ עה"ת פרשתנו טז, יח: המן הוה רק גדר נקודות ולא שטח כלל ובלא קו וא"כ מה שייך בזה צירוף. וראה בהנסמן שם.

(46) ובדוגמת ארבעים סאה דמקור דהשיעור הוא עצם" (ראה מפענח צפונות שם פ"ט). ולהעיר דגם המן ירד ארבעים שנה כמ"ש בפרשתנו, כנ"ל. וראה לקט פירושים כו' לתניא – אגה"ת פ"ב (קה"ת תשמ"ו) ע' קט ואילך ובהנסמן שם ע"ד השיעור דארבעים יום. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 24 ואילך ע"ד ארבעים יום דמבול. וראה לקמן הערה 63.

(47) ראה מכילתא ועוד שהובאו בהערה 16. ולכאורה מ"ש שם הוא ע"ד יתובי' דעתי' הנאמר בכותבת. ולהעיר שבמכילתא ויל"ש הוא בהמשך להפסוק „וימודו בעומר" (או „עומר לגולגולת" – מכילתא דרשב"י שם, בחי' שם), ובעירובין עה"פ „והעומר עשירית האיפה הוא".

וזה שלמדין (בעירובין שם) שיעור חלה

תקופה זו, בכאן אל ארץ נושבת (כדלקמן סעיף ח).

ו. ידוע⁵⁰, שהמן לא הי' מזון גשמי בלבד, להשביע את רעבון הגוף ולעשותו כלי-קיבול לחיות הנפש –

ויש לומר, דאי משום הא, יכול הי' הקב"ה ע"י נס כעין זה (או קטן מזה) להאכיל את ישראל במדבר לחם מן הארץ⁵¹ –

אלא הי' זה גם מזון רוחני, כדאיתא בגמרא⁵²: „לחם אבירים אכל איש – לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו”⁵³, כלומר, המן הי' לישראל (לא רק מזון לגוף הגשמי, אלא גם) מזון רוחני לנשמה, המחברה עם מקורה הנצחי אותה, לפעול את דביקות „וחיבור” הנשמה עם הקב"ה⁵⁴.

וכשם שהחילוקים הנ"ל קיימים בחיות הגוף שע"י נפש החיונית, ובאכילה השייכת לחיות זו, כנ"ל,

עד"ז הוא גם בחיות הנשמה, הנפש האלקית שבישראל, שגם בזה ישנה

של המן הוא, שאע"פ שהי' זה מזון שפעל (גם) את חיבור החיות הפרטית עם הגוף⁴⁸, הי' זה באופן, שחיבור זה נפעל מתוך (וע"י) חיבור החיות הכללית שע"י השיעור העצמי של העומר⁴⁹.

ורק בסוף וסיום הפרשה נאמר „והעומר עשירית האיפה הוא”, להוסיף, שהי' במן גם גדר של „שיעור מצטרף”.

וי"ל שענין זה אינו נוגע (כל כך) לעצם אכילת המן במשך הארבעים שנה, אלא (דוקא) בסוף (– לאחר)

משיעור עומר דהמן, אף ששיעור המן הוא להחיות כללי, וסתם שיעור אכילה להתחייב בחלה הוא (גם) לחיות פרטי – י"ל בפשטות, דאין הלימוד ממן כ"א מהכתוב (שלח טו, כ) „ראשית עריסותיכם כדי עריסותיכם” – „שאתם לשים במדבר” (רש"י עירובין שם). אלא שמהכתוב דמן ידעינן כמה היו לשים במדבר, „עומר לגולגולת”. ולהעיר מס' הפרדס לרש"י (ע' מא): וגזירת הכתוב היא דמדת העומר מתחייבת בחלה שלמדנו לחם הארץ כו' מלחם השמים כו'. ועוד ועיקר – כל החיות הפרטי לפרטיו הי' אך מהמן.

48) להעיר מחדא"ג מהרש"א יומא (עה, ב ד"ה לחם) דל"הצדיקים והיחידים שבישראל שלא שאלו אלא כדי אכילה בעלמא הי' להם המן מאכל רוחני" משא"כ לשאר העם.

49) והשליו* שהוא „עוף שמן” (פרשתנו טז, יג ופרש"י שם – מיומא עה, ב. וראה יומא שם, סע"א ואילך ובפרש"י פרשתנו שם, ח: שהי' אפשר להם בלא בשר) י"ל שהוא רק בשביל חיות פרטי, ולכן לא הי' בזה ההשוואה דהמרבא והמעט.

(*) ויש דיעות שירד להם השליו כל זמן שהמן ירד, היינו כל משך ארבעים שנה – ראה יומא עה, ב. ועוד.

50) ראה בארוכה מפרשי התורה (רמב"ן טז, ו. בחיי שם, ד. לו. כלי יקר שם, ד. ובכ"מ). מהרש"א ומפרשי הע"י יומא שם, ב. וראה זהר פרשתנו סב, סע"ב. וראה ע"ד החסידות – ספר הליקוטים (דא"ח דהצ"צ) ערך מן. ונ"ש. לקו"ש ח"ט ע' 17 ואילך. ונ"ש.

51) ראה אלשיך כאן טז, ד (נג, ג).

52) יומא עה, ב.

53) תהלים עת, כה.

54) וראה תו"א קיג, ג"ד (ומציין שם לציוני עה"ת). ספר הליקוטים שם ע' תתיא ואילך.

ולהעיר מ"חידושי גאונים" לע"י יומא שם במחלוקת ר"ע ור"י בפ"י לחם אבירים („שמלאכי השרת אוכלין אותו” או לחם שנבלע ברמ"ח אברים) אם הוי גם מזון הגוף או שהי' רק מזון הנשמה. ע"ש.

הכללית שבכל הגוף בשווה; וגם מזונו המגדלו הוא מזון אחד שיונק משדי אמו, וממאכל מוכן זה מקבל הוא את כל חלקי המזון הנצרכים לו (וכל הטעמים)⁶² –

עד"ז הי' באותה תקופה (של מ' שנה במדבר) שלאחר לידת עם ישראל, שמזונם הרוחני (ע"י מזונם הגשמי – המן) הי' בעיקר השיעור העצמי של "עומר לגולגולת", הקשור עם החיות דעצם הנשמה, עצם ההתקשרות דישראל עם הקב"ה, שלמעלה מהתחלקות המדריגות בישראל (בחי' "ראש" ובחי' "רגל" וכו'); ובאותו מזון במשך ארבעים שנה במדבר⁶³ היו "מוצאים בו"⁶⁴ כמה טעמים⁶⁵.

ז. ולפי זה יש לבאר עוד פרטים שמצינו במן:

נקודת החיות של הנשמה, והיא נקודת היהדות שבכל ישראל בשווה⁵⁵, וישנה "התפשטות" החיות, דהיינו הכחות הגלויים של הנשמה, שבזה יש ריבוי חילוקי דרגות⁵⁶.

וזהו טעם הדבר שהעומר לגולגולת, המזון הרוחני, הי' (בעיקר) שיעור עצמי, השווה בכל ישראל⁵⁷ (וכמודגש בפרשת המן, כנ"ל):

כידוע, יציאת מצרים היא זמן לידת עם ישראל⁵⁸, ובמשך כל הארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר היו בכללותם בדוגמת תינוק⁵⁹ (או גדול הסמוך על שולחן אביו), שכל צרכיו מסופקים לו ע"י אמו (או – אביו), וכך בני ישראל בהיותם במדבר קבלו מהקב"ה את כל צרכיהם – מזון, מים, לבושים⁶⁰ וכו' – "כאשר ישא האומן את היונק"⁶¹.

וכשם שאצל התינוק, בשנים הראשונות אחר הולדתו, אין ניכרת כל כך התחלקות החיות והכחות באברים – השכל שבראש והמדות שבלב – אלא בעיקר נרגשת אצלו החיות

(55) ונוגע להלכה בדיני פקו"נ (שו"ע הל' שבת סשכ"ט. ועוד) שחיובו הוא כלפי כאו"א בשווה. ולהעיר מתניא פל"ב ד"הנפש כו' כולן מתאימות ואב א' לכולנה".

(56) וראה לקו"ש ח"ז ע' 148 ואילך.
(57) להעיר מפני דוד להחיד"א סוף פרשתנו (אות כב) מפ"י רבינו אפרים: וימודו בעומר עמר גימט' יש נגד יש עולמות לכל צדיק וצדיק וסוד המרבה והממעט לרמוז לכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שנא. ספר הליקוטים שם ע' תתז. וש"נ.

(58) ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם.

(59) ראה ירמ' ב. ב.

(60) ראה תענית ט, א. פרש"י עקב ח, ד. ועוד.

(61) ל' הפסוק בהעלותך יא, יב.

(62) ראה להלן הערה 64.

(63) ע"פ המבואר בפנים (וע"פ הנ"ל הערה 46) יומתק לשון רז"ל (קידושין לח, א. פרש"י פרשתנו טז, לה): וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו. דלכאורה: כלל הוא ברז"ל ד"דרך המקרא כשמגיע המנין לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד" (ל' הרא"ש סוף פסחים), ועאכ"כ דאין מדייקים במספר ארבעים שנה שיהיו ארבעים שלימים מיום ליום (ועד"ז הקשה בתו"ת כאן פסוק לה). אלא דמכיון דשיעור עצמי דמן שייך לארבעים שנה, מוכן שגם השיעור דארבעים שנה צ"ל בשלימות.

(64) ראה יומא שם עה, סע"א: והי' טעמו כטעם לשד השמן... מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כו' מה שד זה מתהפך כו' אף המן מתהפך כו'.

(65) דבדבר מוגבל – אא"פ שיכלול בו כל הטעמים, ומה מוכן שהוא שיעור עצמי – בל"ג. ולהעיר מחדא"ג יומא שם ע"ב ד"ה דבר שנימוח. וראה לקו"ש ח"ט ע' 17 ואילך ובהערות שם.

נמצאו כולן שווין שנאמר וימודו בעומר!"

ויתר על כן: אפילו אלו מִיִּשְׂרָאֵל אשר "לא שמעו אל משה ויִּתְּרוּ . . ממנו עד בוקר"⁷¹, ולא קיימו את ה"מצוות התלויות בו"⁷², ועד אשר יצאו מן העם (בשבת) ללקוט"⁷³ – לא נחסר להם משיעור "עומר לגולגולת".

והרי זה דבר תמוה ונפלא: אילו הי' הנס באופן שהקב"ה נותן להם "לחם מן הארץ", לחם טבעי, הי' מקום לומר, שכיון שמצד לבושי הטבע לא ניכר בגלוי חילוק בין איש ישראל לחברו, על כן קבלו המרבה והממעט במדה שווה; אבל כיון שהמדובר הוא ב"לחם מן השמים", ענין רוחני ונסי – הרי ברוחניות בוודאי ניכרים חילוקי הדרגות בישראל, וא"כ היו צריכים להיות חילוקים גם בנחת המן, שבכל אדם תהא מדת המן בהתאם למעלתו הרוחנית⁷⁴.

ולמעשה הי' הדבר באופן הפוך – נס נִסְתַּדֵּן⁷⁵, שאצל המרבה (כגון נחשון) נתמעט המן ואצל הממעט (עני בדעת) נתרבה המן – באופן שלכל אחד היתה מדה שווה, "עומר לגולגולת".

וע"פ הנ"ל הרי זה מובן: מכיון שהאכילה במשך מ' שנה במדבר היא

"וימודו בעומר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו", כלומר, אצל הממעט לא נחסר משיעור "עומר לגולגולת", ואצל המרבה ללקוט לא הי' יותר מעומר לגולגולת. ולכאורה אינו מובן:

הטעם שאחד הי' "מרבה" וזולתו "ממעט"⁶⁶ הוא בפשטות, משום שהמרבה הי' מייקר ביותר את המן, "לחם מן השמים", ואילו הממעט לא הרגיש כל כך את יוקר המן;

וכדאיתא במכילתא⁶⁷: "עכשיו יצא נחשון בן עמינדב וביתו ומלקט הרבה יצא עני שבישראל ומלקט קמעה" – ויש לומר, שמובן שזה ש"נחשון בן עמינדב . . מלקט הרבה" לא הי' לשם המזון הגשמי שבמנ⁶⁸, אלא להיותו "מזון דמלאכי השרת". ומזה מובן לאידך גיסא, ד"עני שבישראל" היינו (בעיקר) עני ברוחניות (אין עני אלא בדעת⁶⁹, שאצלו לא הי' המן כ"לחם מן השמים" יקר עד כדי כך, ולכן המעיט בלקיטתו).

ואעפ"כ – "כשהנ"ל באין לידי מדה

(66) ראה במפרשי רש"י (טז, יז) והמכילתא (שם טז) שקו"ט אם כיוונו ללקוט הרבה טפי משיעור עומר לגולגולת וכו', ואם עברו על ציווי של משה בזה. ואכ"מ.

(67) טז, טז. יל"ש עה"פ. וראה גם מכילתא דרשב"י שם.

(68) בלקח טוב כאן "שלא יבוא נחשון כו' וכל גיבוריו כו' (ועד"ו הובא בבחי' כאן טז, טז, וכל הגיבורים)". אבל עכצ"ל דאין הכוונה לגבורה גשמית, שלא זוהי חשיבות דנחשון ודהמן, כ"א לגבורה רוחנית. כל' רו"ל רפ"ד דאבות. וראה שבת צב, א. רמב"ם הל' יסודי התורה רפ"ז.

(69) נדרים מא, רע"א.

(70) מכילתא ויל"ש שבהערה 67.

(71) טז, כ.

(72) ל' רש"י שם, ד.

(73) שם, כז.

(74) וכמו בשאר ענינים שבהמן שהיו בהם חילוקים (יומא עה, א) ד"צדיקים לחם בינונים עוגות רשעים טחנו בריחיים או דכו במדוכה", "צדיקים ירד על פתח בתיהם בינונים כו' רשעים כו'".

(75) ל' רש"י כנ"ל סעיף ב.

באופן דשיעור עצמי הקשור עם נקודת היהדות – הרי נקודת היהדות היא תמיד בשלימות בכל ישראל, וכדברי רבינו הזקן⁷⁶, שאף „בשעת החטא היתה באמנה אתו ית” – ועד”ז הוא גם ה”מזון מן השמים השייך לזה, שאין בו כל חילוקים והוא ניתן לכל ישראל בשוה.

ח. ע”פ כל הנ”ל יובן הטעם שהשיעור המצטרף של העומר, והעומר עשירית האיפה הוא, אמור רק בסיום (– לאחר) הפרשה, לאחר שנאמר בכתוב „ובני ישראל אכלו את המן גו’ עד בואם אל ארץ נושבת”:

כשם שבמזון (גשמי ורוחני) יש ב’ סוגים ושיעורים „שיעור עצמי” ו„שיעור מצטרף” בהתאם לב’ הבחינות שבחיות הנפש – עד”ז היו במן (”מזון”) כלל ישראל בעת הולדתם והתהוותם לעם (השם) ב’ הענינים ד”שיעור עצמי” ו„שיעור מצטרף” – „עומר לגולגולת” (סתם) ו„עשירית האיפה”.

אלא שחילוק יש בדבר, שבהיותם במדבר, זמן לידת עם ישראל, כנ”ל, ה’ מזונם בעיקר מהשיעור העצמי שבמן, כנ”ל;

אך בהגיעם לארץ ישראל, ארץ נושבת, כאשר תוכן עבודתם ה’ (לא מדבר, כי אם) התיישבות בארץ, כחות פרטיים, אזי אכילת המן, ש”היו מסתפקים ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן”⁷⁷ (או לפי הדעה במכילתא⁷⁸ ש”אכלו ישראל את המן .. ארבע

עשרה שנה אחר מיתתו של משה .. שבע שכבשו ושבע שחלקו”) היתה (בעיקר) „שיעור מצטרף”⁷⁹, הממשש מזון לא (כל כך) לנקודת חיות הנשמה, לחזק בהם האמונה הפשוטה⁸⁰, אלא (בעיקר) לעבודה הפרטית, הקשורה עם הכניסה לארץ וההתיישבות בארץ⁸¹.

ט. ומכאן יש ללמוד הוראה לכל אחד ואחד:

התורה נקראת בשם „לחם”⁸², וגם בתורה יש ב’ בחינות „לחם” – לחם מן השמים ולחם מן הארץ – כביאור חז”ל דהיינו⁸³ נגלה דתורה ופנימיות⁸⁴ התורה.

והנה אפשר שיעלה על הדעת, שכאשר עוסקים עם אדם מישראל שזה עתה „נולד”, זה עתה התחיל להתקרב ליהדות – די לתת לו לעת־עתה „לחם מן הארץ” בלבד, נגלה דתורה; ואפילו אם ינתן לו „לחם מן השמים”, הרי אינו

(79) ולכאורה גם בפשוטם של הענינים (ובפרט לדעת ר”י במכילתא שאכלו עוד י”ד שנה) בזמן שהוא לא ה’ אכילת המן אלא בהוספה על שאר מאכלים שאכלו אז. ויהושע תיקן ברכת הארץ שבבראשית (ברכות מח, ב).

(80) ע”ד אכילת מצה – ראה לקו”ת צו יג, ג ואילך. ובכ”מ. וראה ספר הליקוטנים שם ע’ תתה ואילך.

(81) להעיר מ”שך עה”ת שם (נו, ג) דאחרי מות משה לא היו טועמים כי אם מן .. אחרי מות משה לא נתוסף שום דבר אלא אדרבה גרעו כו’. (82) ראה שבת קכ, א. חגיגה יד, א. הקדמת תקו”א (א, ב). ובכ”מ.

(83) מאמרי אדה”ז – הנחות הר”פ ע’ עז־עת. סה”מ תקס”ח ע’ מ. ועוד. תו”ח פרשתנו שה, ב. ד”ה והי’ כי תבוא תרס”ו. אר”ע אשריכם ישראל תרס”ז. וראה בפרטיות לקו”ש ח”ט שם. וש”נ.

(84) ראה חז”ב קפג, ב.

(76) תניא ספכ”ד.

(77) קידושין (ופרש”י) שבהערה 63.

(78) דעת ר’ יוסי. ובמכילתא דרשב”י הוא בשם „אחרים”.

ראוי לשיעור שלם, ויש לתת לו רק כמות קטנה של פנימיות התורה.

ועאכו"כ מי שעדיין לא נתקרב ליהדות, או יתירה מזו, מי שעלול לזלזל ח"ו במן – לחם מן השמים – שינתן לו, שבודאי אין כדאי לעת"עתה לתת לו לחם מן השמים, פנימיות התורה, וכל-שכן – לא במדתו בשלימות.

ועל זה באה ההוראה מ"פרשת המן", שהמן צריך להתן לכל אחד, מבלי הבט על מצבו, ואפילו למי שעובר ר"ל (לעת"עתה) על ציווי ה'.

ויש לומר: בשאר חלקי התורה, אלו השייכים לכחות הגלויים שבנשמה, פעמים שיש לחקור ולידע היטב את מצבו של הלומד, אם הלה שייך כבר לידיעת פרט פלוני ואם הוא כלי ראוי לקבלתו, וכו'.

אבל בנוגע ללחם מן השמים, פנימיות התורה, הענינים הקשורים לנקודת היהדות של איש ישראל – דהיינו יסודות התורה⁸⁵, כאמונת השם ואחדותו⁸⁶ (ושאר עיקרי הדת, ע"ד י"ג העיקרים⁸⁷ שברמב"ם⁸⁸) – ישנו פסק

התורה⁸⁹ שכל אחד⁹⁰ שייך לזה ולשיעור העצמי שבזה – "עומר לגולגולת" – מן הקטן שבקטנים במדריגתו הרוחנית ועד לגדול שבגדולים –

כי דבר זה קשור בעצם (שם) ישראל, כמו שכתב הרמב"ם⁹¹, "כאשר יאמין האדם אלה היסודות כולם ונתברר בה אמונתו בהם הוא נכלל בכלל ישראל"⁹², ו"בירור" האמונה בכל היסודות כדבעי הוא ע"י לימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בהבנה והשגה; וכל אחד יכול לקבל זאת, ולכן כל מי שהזכר ביכלתו, צריך להשפיע לו פנימיות התורה.

י. יו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, חל בכמה שנים (כבשנה זו) בשבוע דפ' בשלח. ומזה מובן, אשר "מעשינו⁹³ ותורתו ועבודתו" של בעל ההילולא מרומזים בפרשתנו ושייכים לענינה.

ואכן רואים אנו, שדבר זה הי' מעבודותיו העיקריות של בעל ההילולא (א – יפוצו ב) מעיינותיך ג) חוצה⁹⁴.

לכאורה, כאשר מדובר ביהודי

(89) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1040 בהערה.

(90) דהמאור שבה מחזירו למוטב (איכ"ר בתחלתו. ירושלמי חגיגה פ"א סה"ז ובקרבן העדה שם עיי"ש).

(91) בפיה"מ שם בסופו לאחר שפרט כל הי"ג עיקרים.

(92) בתרגום קאפח: וכאשר יהיו קיימים לאדם כל יסודות הללו ואמונתו בהם אמיתית הרי הוא נכנס בכלל ישראל.

(93) אגה"ק ביאור לסי' זך (קמז, סע"א).

(94) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1119 ואילך. ח"ה ע'

432 ואילך. חט"ו ע' 282 ואילך. וש"נ.

(85) ראה לקמן ע' 122 ואילך ע"ד לימוד ספר הרמב"ם על הסדר, מתחיל מהל' יסודי התורה, אשר כשמן כן הן – יסודי התורה (ידיעת ה' וכו'). ע"ש.

(86) ראה אגרת המחבר (שלפני הקדמת) החינוך, ששת המצות – להאמין בשם, שלא להאמין בזולתו, ליחדו, כו' – "שחיובן תמיד לא יפסק מעל האדם אפילו רגע בכל ימיו".

(87) בפיה"מ סנהדרין הקדמה לפ' חלק.

(88) להעיר מאלשיך פרשתנו שם (נד, א ואילך) שהמן בא לתקוע בלבנו האמונה בהי"ג עיקרים. עיי"ש.

ועל ידי ההליכה בדרכיו „אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נצח סלה ועד“⁹⁶, נמהר את קיום הבטחת מלכא משיחא⁹⁷, בהיכלו של משיח, שע“י הפצת מעינות הבעש”ט חוצה „קאתי מר“, דא מלכא משיחא, במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש”פ בשלח (י”א שבט) תשמ”ה,
י”ט כסלו תשט”ז)

הנמצא „חוצה“, אפשר להעלות על הדעת שדי לו במים הבאים מן הנהר היוצא מן המעיין, אבל אין צריך להביא אליו את המעיין עצמו.

ועל זה באה ההוראה הברורה, שיש להביא חוצה את המעיינות עצמם, ויתר על כן: לא די לתת לו טיפין בלבד מן המעיין, אלא הנתינה צריכה להיות באופן של הפצה, שיעור שלם.

וכנ”ל, שנותנים לכל אחד „עומר לגולגולת“ מן ה„לחם מן השמים“ עד שהלה מרגיש גם ש„טעמו כצפיחית בדבש“⁹⁵, היינו שיכול הוא לקבל מזה תענוג, והכי נעלה.

96) אגה”ק סי’ זך (קמו, א).

97) להבעש”ט – כמ”ש הבעש”ט באגרתו הידועה (נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ”מ).

95) טז, לא.

